

12. DOKUMENTUM

gróf Bethlen István⁹⁷

MAGYARORSZÁG NÉPSZÖVETSÉGI POLITIKÁJA

Forrás: Pesti Napló, 1935. nov. 17.

— részletek —

*

(...) Az abesszin konfliktussal kapcsolatban Magyarország nem csatlakozott az Olaszország ellen folyamatba tett népszövetségi szankciókhoz és e magatartását a külföldön sok helyütt kedvezőtlenül ítélték meg. Szemünkre vetették, hogy szembefordultunk a Népszövetség alapeszméivel, árulói lettünk a békének, hogy hálátlanoknak bizonyultunk a Népszövetséggel szemben, holott mennyit köszönhetünk neki és még azt is mondták, hogy a zavarosban akarunk halászni és titokban bizonyára koalíció kiépítésén fáradozunk, amelynek segítségével Európai mai térképének erőszakos úton való megváltoztatására törekszünk.⁹⁸ (...) A magyar népszövetségi politika irányadó szempontjainak teljes félreértése tűnik ki a hangoztatott vádakból. Mindenekelőtt nem lehet a legkisebb kétség sem aziránt, hogy a magyar népszövetségi politika — éppen úgy, mint akármelyik más európai államé — a béke mindenekelőtt való biztosítását tűzte ki céljául. És ha a magyar kormány a jelen konfliktus alkalmával más következtetések levonására jutott, mint más kormányok, a kérdés csak az, hogy végeredményben a kettő közül melyik politikai irány áll inkább a béke érdekében. (...) Az európai győztes államok békepolitikájának kiindulópontja és bibliája a Népszövetség alapokmánya. A népszövetségi paktum volt eddig az, amely a világbéke mellé három főbiztosítékot állított oda.

---

⁹⁷ Gróf Bethlen István (1874–1946). 1921-től tíz éven át Magyarország miniszterelnöke. Az 1927-es olasz–magyar barátsági szerződés elsősorban az ő érdeme. 1931-ben lemondott, ám Horthy Miklós kormányzó bizalmasaként továbbra is végzett diplomáciai feladatokat. Az olasz–etióp háború idején már az angol-orientáció híve, egyéb megfontolásokból azonban mégis szankcióellenes magatartást vett fel (ld. a további jegyzeteket). Bethlen itt közölt cikke megjelent angolul is, a *Danubian Review* 1935. novemberi számában.

⁹⁸ Bethlen, mint angolbarát politikus, itt voltaképpen azokra a felszólalásokra reagált, amelyek az angol parlament alsóházában hangzottak el, s amelyekben több angol képviselő (köztük Attlee, a későbbi miniszterelnök) elítélte Magyarországot a szankcióktól való távolmaradása miatt. A felszólalásokat ld. *Parliament Debates, House of Commons*, vol 305. (1935), pp. 89, 92, 115.

Az első ilyen biztosíték a Népszövetség összes tagjainak abban a kötelezettségében rejlik, amely szerint egymás területi épségét és függetlenségét tiszteletben tartani kötelesek, ha pedig köztük vitás kérdések merülnének föl, a vitát a paktum 12—18. szakaszai értelmében a választott, illetve a hágai nemzetközi döntőbíró, vagy a Népszövetség tanácsának és közgyűlésének döntése alá bocsátják.⁹⁹

A béke második garanciája a tagoknak a paktum 8. és 9. szakaszában vállalt abban a kötelezettségében van lefektetve, amely az általános és arányos leszerelésre vonatkozik.

Végre az utolsó és a magyar politikai közvélemény felfogása szerint époló szükséges és el nem mellőzhető alappillére a békének a paktum 19. szakasza, amely arról gondoskodik, hogy olyan nemzetközi megegyezések, amelyek az élet keresztülhaladt és valamely okból új rendelkezést kívánnak, a Népszövetség közbejöttével revízió alá vehetők.¹⁰⁰ (...)

Az a békepolitika tehát, amely a békének e három együttjáró, egymással teljesen koordinált, egymást kölcsönösen kiegészítő, egymás nélkül csak problematikus értékkel bíró pilléreit nem egyidőben és nem párhuzamosan akarja kiépíteni, hanem közülük csak az egyiket kiragadva, például minden súlyt csakis a szankciók működésére kíván fektetni, lehet ideig-óráig eredményes, de inkább áll a meglevő jogrendet mindenáron való konzerválni törekvők diktatúrájának, mint a végleges békeműnek a szolgálatában, ami a nemzetek jogos és igazságos érdekeinek csakis kompromisszumán épülhet fel. Az ilyen politika pedig ezt a kompromisszumot nemcsak hogy nem mozdítja elő, hanem egyenesen akadályozza, késlelteti, sőt illuzórikussá teheti. (...) A Népszövetség politikája tulajdonképpen a tagállamok összességének vagy többségének, vagy a hatalomban legerősebb tagállamoknak a politikája. Az az állam tehát, amely a Népszövetségben kialakult többségnek vagy hatalmasabb államoknak a politikája ellen lép fel, nem a Népszövetség vagy annak eszméi ellen foglal el egy magatartásával állást, nem Népszövetséggel szembe magatartást tanúsít, nem a paktum ellen, hanem a paktum értelmében jár el és annak megfelelően szuverén jogkörébe eső működést fejt ki. Ahogy nem ellensége még a parlamentarizmusnak és a parlamentáris kormányformának a parlamentekben helyetfoglaló ellenzék azért, mert valamely konkrét kérdésben a kialakult többséggel helyezkedik szembe, épügy nem vét még a népszövetségi eszme ellen az az állam sem, amely a többségtől eltérő más

---

⁹⁹ Kötetünk szinte valamennyi írására érvényes, de Bethlenére különösen, hogy megértésük feltételezi a népszövetségi Alapszerződés bizonyos szintű ismeretét. Ahol szükségesnek látszott, igyekeztem az egyes cikkelyek tartalmát a lábjegyzetekben összefoglalni (ld. a megelőző dokumentumokat is).

¹⁰⁰ Ld. a 9. jegyzetet.

békepolitikát tart célravezetőnek és ezért nyíltan állást foglal a többség által hozott határozatokkal szemben, amelyeket éppen a béke nagy érdekei szempontjából tart esetleg károsnak.¹⁰¹ (...) Közel tizenhat év telt el azóta, hogy a Népszövetség alapokmányát aláírták és e hosszú idő alatt egy perc sem múlt el, amelyet a győztes államok fel ne használtak volna arra, hogy a fennálló nemzetközi jogrend védelmére valamely új biztosítékot ki ne eszeljenek és annak megvalósítását meg ne kíséreljék. (...) Tizenhat év alatt végre egyetlenegy kísérlet sem történik a békét esetleg fenyegető dinamikus erőknél a 19. szakasz útján való kellő mederbe terelése végett. A fennálló igazságtalan és tarthatatlan állapotok revíziójának lehetőségéről senki sem akart hallani. Még azt is gondosan kerülték, hogy a 19. szakasz értelmét, alkalmazásának föltételeit és a vele kapcsolatos eljárási szabályokat megállapítsák, sőt ellenkezőleg, aki, mint például mi magyarok, a 19. szakaszt csak felemlíteni is merte, egyenesen üldözésnek, fenyegetéseknek volt kitéve, és mireánk is mint békebontókra, ujjal mutattak. Egyenesen háborúval fenyegettek meg arra az esetre, hogyha e szakasz alapján revíziót kérnénk, mert eljárásunk — szerintük — a békebontással lett volna egyenlő, holott nyilvánvaló, hogy a népszövetségi alapokmány értelmében éppen ezek a fenyegetések jelentenek veszélyt a békére, ami ellen a paktum 11. szakasza alapján¹⁰² adott esetben tulajdonképpen mi kérhetnők joggal a Népszövetség tagállamainak a segítségét. A békeszerződésnek igen sok intézkedése, megkötésük óta, tényleg revízió alá is került, de csak via facti, többé-kevésbé a Németország által teremtett fait-accompli¹⁰³ révén, egyetlen egy esetben sem a Népszövetség kebelében a 19. szakasz alapján lefolytatott procedura révén, amit mindig gondosan sikerült elkerülniök,

---

¹⁰¹ Joggal merülhet fel a kérdés, hogy Bethlen fejtegetései egyáltalán miként kapcsolódnak az olasz–etióp konfliktus, illetve a szankciók problémájához. Bizonyára maga Bethlen is érezte, hogy analógiája a magyar revíziós törekvések és az olaszok afrikai „béketeremtése” között meglehetősen sántít. Mindazonáltal érvelése (ha követjük logikáját) elfogadható marad. Számunkra ma már egyértelmű Olaszország agresszív szándéka, de a harmincas évek közepén sokakkal sikerült elhívetni, hogy Etiópia a fejlődésnek olyan fokára jutott, hogy háborús potenciálja fenyegeti a szomszédos területeket, s Olaszország nem tesz mást, mint preventív háborút folytat, vagyis *határmódosítás folyik a béke megőrzése érdekében*. Itt kapcsolódik össze az etióp „ügy” a magyar revízióval, mert – mint Bethlen írja – a két dolog abban mindenképp megegyezik, hogy nézete szerint az Alapszerződés 19. cikkelye alapján lehetne rendezni őket.

¹⁰² A 11. cikkely kimondja, hogy a háborúval való fenyegetőzés „a Szövetséget a maga egészében érdeklő ügy”.

¹⁰³ 'via facti' = a tények útján (latin), ill. 'fait accompli' = kész tények (francia): diplomáciai kifejezések arra vonatkozóan, amikor egy állam a tárgyalásos viszonyt mellőzve, kész tények elé állítja a többieket.

nehogy ebben a tekintetben precedens teremtsék. (...) Látható mindebből, hogy a Népszövetségnek azt a magasztos hivatását, hogy a világbéke minden eshetőség ellen gyakorlati garanciákkal bástyáztassék körül, a kebelében vezető szereppel bíró hatalmak egészen egyoldalúan fogták fel, gyakorlati végrehajtását egyoldalúan és részrehajlóan kísérelték meg, mert minden idejüket és gondjukat tulajdonképpen a meglevő nemzetközi status quonak a fenntartására és szankciókkal való biztosítására fordították. Arról, hogy a világ — amint ezt teóriában most már elismerik — nem statikus, hanem evolúciónak van alávetve, hogy a dinamikus erők játékának bizonyos teret kell adni és hogy csak az a békemű lehet tartós, amely elasztikus rügökon nyugszik, nemcsak teljesen megfélekedtek, hanem az ebből folyó következmények levonását tudatosan akadályozták meg. Minden próbálkozásuknak a célja eddig az volt, hogy a mai állapot lehetőleg megmerevítsék és örökidőkre konzerváltassék. Így annak a törekvésnek, hogy a párizskörüli békék status quoja minden lehető támadás ellen biztosítva legyen, most már tizenhat éves történelme született meg és a Népszövetség egész idejét és politikai gondját úgyszólván e kérdés megoldásának szentelte. (...) Emiatt az okok miatt, nézetem szerint, nemcsak Magyarország, de általában a legyőzött államok is mindaddig, amíg az említett 19. szakasz körül a helyzet nem változik, nem járulhatnak hozzá ahhoz, hogy a népszövetségi paktum 16. szakaszában foglalt szankciók automatikussá tétessenek. Ha ehhez hozzájárulnának, az is megtörténhetnék, hogy például Magyarország adott esetben kénytelen volna olyan szankciókban résztvenni, amelyeket a békeszerződések valamely igazságtalan intézkedésének védelmére, vagy bármely igazságtalanság fenntartása érdekében határozna el a Népszövetség többsége, talán éppen valamely legyőzött állammal szemben. Összes érzelmeinek és saját meggyőződésének ilyen megtagadására egy nemzet sem kapható. Ha valamely kormány ilyenre vállalkoznék, a felháborodott közvélemény amúgyis azonnal elseperné. Ha pedig ilyet a jövőre ígérne meg, csak rosszhiszeműen tehetné, és csak olyan ígéretet tenne, amiről tudja, hogy adott esetben megtartani úgysem képes. (...) Mindezekből kifolyólag mindaddig, amíg a mostani helyzet meg nem változik, Magyarországnak létérdeke, hogy szabadkezét minden kollektív szankcióval szemben fenntartsa és minden ilyen adott esetben a legjobb belátása szerint mérlegelje a körülményeket. Ha abban a meggyőződésben él, hogy a 19. szakasz segítségével kellett és lehetett volna az ügyet rendezni, ne adjon segédkezet ahhoz, hogy igazságtalan állapotokon másképp, mint háborúval ne lehessen változtatni. Nézetem szerint ez az egyedüli helyes békepolitika is, nem pedig az, amely nem ad intézményesen módot arra, hogy az élet által felvetett kérdések a Népszövetség kebelében legyenek békés eszközökkel

elintézhető és a létező káros állapotok revízió alá vehető, hanem az igazságtalan vagy a nemzetek jogos érdekeit sértő állapotokat, ha török-szakad is, büntetőexpedíciókkal akarja megvédeni. Ez a békepolitika előbb-utóbb véres összeütközésekre és háborúra kell, hogy vezessen.